

Granskning av stadens arbete mot välfärdsbedrägerier

Rapport

Solna Vatten AB/Råsunda Förstads AB

KPMG AB

2025-01-23

Antal sidor 15

Solna Vatten AB/Råsunda Förstads AB
Granskning av stadens arbete mot välfärdsbedrägerier

2025-01-23

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	5
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	6
3	Inledning	7
4	Resultat av granskningen	7
4.1	Organisation och styrning	7
4.2	Riskanalys och intern kontroll	10
4.3	Rutiner, riktlinjer och kontrollaktiviteter	10
4.4	Samverkan	13
5	Samlad bedömning och rekommendationer	15

1 Sammanfattning

KPMG har av Solna stads lekmannarevisorer fått i uppdrag att granska Solna Vatten AB:s och Råsunda Förstads AB:s arbete mot välfärdsbedrägerier och övriga oegentligheter.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om bolagens förebyggande arbete i form av styrning, intern kontroll och uppföljning är tillräckligt för att motverka välfärdsbedrägerier och andra former av oegentligheter.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att bolagens förebyggande arbete endast delvis är tillräckligt för att motverka välfärdsbedrägerier och andra former av oegentligheter.

Välfärdsbedrägerier definieras av SKR som när en extern aktör – företag eller privatperson – otillbörligen utnyttjar kommunala medel för egen vinning. Denna granskning fokuserar främst på oegentligheter utförda av privata utförare som ska utföra välfärdstjänster.

Granskningen har visat att bolagen saknar ett sammanhållet och uttalat arbete mot välfärdsbrottslighet. Vi konstaterar att det i nuläget finns arbetssätt och processer som syftar till att stävja oegentligheter, men dessa genomförs primärt inte med avseende på att förebygga välfärdsbrottslighet.

Vi kan konstatera att bolagen under senaste åren gjort insatser för att förstärka uppföljning och kontroll av externa leverantörer. De vidtagna åtgärderna och befintliga kontrollprocesser som rör avtals- och leverantörsuppföljningar är effektiva i syfte att förebygga välfärdsbrottslighet, även om det, enligt vår uppfattning, inte varit ett uttalat syfte.

Då granskningen genomfördes hade ett grundläggande styrdokument för arbetet mot välfärdsbrottslighet antagits av staden. Dokumentet anger ansvar och inriktning för det fortsatta arbetet, vilket utgör grunden för att kunna fortsätta upprätta strukturkapital och processer med tydligt fokus på förebyggande insatser mot välfärdsbrottslighet. Då dokumentet anges gälla bolagen i tillämpliga delar anser vi att bolagsstyrelserna behöver ta ställning till vilka delar detta avser.

Vi ser även behov av att etablera en mer aktiv kultur och kommunikation för att skapa medvetenhet och kunskap rörande denna problematik.

I det följande redovisas samlad bedömning av revisionsfråga per revisionsobjekt:

Finns det en definierad strategi samt ett aktivt ledarskap och kommunikation avseende välfärdsbedrägerier?	
Solna Vatten AB/Råsunda Förstads AB	Delvis

Finns en ändamålsenlig organisation och styrning för stadens arbete mot välfärdsbedrägerier och andra oegentligheter?	
Solna Vatten AB/Råsunda Förstads AB	Nej
Har bolagsstyrelsen säkerställt att en riskanalys med inriktning på välfärdsbedrägerier har genomförts?	
Solna Vatten AB/Råsunda Förstads AB	Nej
Finns ändamålsenliga kontroller för att förebygga och upptäcka välfärdsbedrägerier och oegentligheter?	
Solna Vatten AB/Råsunda Förstads AB	Delvis
Finns rutiner för vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbedrägerier och andra oegentligheter samt rutiner för återkrav och är ansvarsfördelningen tydlig?	
Solna Vatten AB/Råsunda Förstads AB	Nej
Sker intern och extern samverkan och erfarenhetsutbyte, till exempel mellan förvaltningar, med andra kommuner och myndigheter?	
Solna Vatten AB/Råsunda Förstads AB	I allt väsentligt

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi bolagsstyrelserna i Råsunda Förstads AB och Solna Vatten AB:

- Säkerställa att den nya riktlinjen mot välfärdsbrottslighet implementeras
- Beakta hur en tillräcklig och ändamålsenlig organisation och ett aktivt ledarskap kan etableras i syfte att skapa en kultur av riskmedvetenhet
- Genomföra en riskanalys med avseende på välfärdsbedrägerier och oegentligheter
- Dokumentera processen för uppföljning av leverantörer
- Fastställa rutiner för hur misstankar om välfärdsbrottslighet ska hanteras
- Vidareutveckla strukturer för intern och extern samverkan inom området
- Tillhandahålla utbildning specifikt avseende välfärdsbrottslighet för både anställda och förtroendevalda

2 Bakgrund

KPMG har av Solna stads lekmannarevisorer fått i uppdrag att granska Solna Vatten AB:s och Råsunda Förstads AB:s arbete mot välfärdsbedrägerier och övriga oegentligheter. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2024.

I betänkandet *Kontroll för ökad tilltro (SOU 2020:35)*¹ konstateras att förutsättningarna för ett mer sofistikerat och medvetet missbruk av välfärdssystemen har ökat under de senaste två decennierna. Faktorer som framhålls vara bidragande till detta är digitaliseringen av välfärden, ökad rörlighet av arbetskraft och ett ökat inslag av privata utförare i välfärdssystemen. Utredningar visar att såväl omfattningen av felaktiga utbetalningar som andelen misstänkta bidragsbrott är hög. Välfärdsbrottslighet definieras av SKR som när en extern aktör – företag eller privatperson – otillbörligen utnyttjar kommunala medel för egen vinning.

Kommuners verksamheter innefattar flera attraktiva områden för välfärdsbedrägerier och ansvariga nämnder behöver därför tillse att det finns en ändamålsenlig styrning, internkontrollsystem samt uppföljningar som motverkar välfärdsbedrägerier och andra oegentligheter. Risker som kan föreligga i en kommun är oklara riktlinjer och kontrollrutiner för bedömning av företagets/organisationens/den enskildes kvalificering samt för beviljande av ersättning/stöd/bidrag. Det föreligger också utmaningar i vilka möjligheter och förutsättningar den enskilda handläggaren har att genomföra kontroller. Det kan också finnas risker för otillräckliga bakgrundskontroller av leverantörer och uppföljningar av avtal med tjänsteleverantörer.

Brottsförebyggande rådet identifierar i fallande ordning vård- och omsorgsverksamhet, föreningsbidrag och skolverksamhet som de områden där flest felaktigheter upptäcks².

1 juli 2023 trädde en ny lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete i kraft. Lagen syftar till att säkerställa att kommuner utifrån ett kunskapsbaserat underlag tar ställning till behovet av brottsförebyggande åtgärder. Lagen gör det än mer angeläget att säkerställa att kommunen har förmåga att förebygga, upptäcka och förhindra välfärdsbedrägerier och andra oegentligheter.

I stadens trygghetsstrategi för 2024–2026 lyfts att arbete mot välfärdsbrottslighet är en viktig insats för att förebygga brottslighet. I kommunstyrelsens verksamhetsplan för 2024 anges att styrelsen under året ska initiera ett förvaltningsövergripande arbete för att motverka välfärdsbrott genom kompetensutveckling och utveckling av arbetsätt.

Mot bakgrund av ovan identifierade risker har revisorerna bedömt att det finns behov av att genomföra en fördjupad granskning av stadens arbete mot välfärdsbedrägerier och övriga oegentligheter.

¹ Betänkande - Kontroll för ökad tilltro avseende utredningen om samordning av statliga utbetalningar från välfärdssystemen, Statens offentliga utredningar (SOU 2020:35)

² Brottsförebyggande rådet, Välfärdsbrott mot kommuner och regioner – Fel och oegentligheter bland företag och föreningar, s. 59, (Rapport 2022:1).

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Syftet med granskningen har varit att bedöma om bolagens förebyggande arbete i form av styrning, intern kontroll och uppföljningar är tillräckliga för att motverka välfärdsbedrägerier och andra former av oegentligheter.

Granskningen har besvarat följande revisionsfrågor:

- Finns det en definierad strategi samt ett aktivt ledarskap och kommunikation avseende välfärdsbedrägerier?
- Finns en ändamålsenlig organisation och styrning för stadens arbete mot välfärdsbedrägerier och andra oegentligheter?
- Har kommunstyrelsen, bolagsstyrelserna och nämnderna säkerställt att en riskanalys med inriktning på välfärdsbedrägerier har genomförts?
- Finns ändamålsenliga kontroller för att förebygga och upptäcka välfärdsbedrägerier och oegentligheter?
 - o Finns ändamålsenliga system för kontroll av leverantörer och utförare avseende välfärdsbedrägerier och övriga oegentligheter?
- Finns rutiner för vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbedrägeri och andra oegentligheter samt rutiner för återkrav och är ansvarsfördelningen tydlig?
- Sker intern och extern samverkan och erfarenhetsutbyte, till exempel mellan förvaltningar, med andra kommuner och myndigheter?

Granskningen har avgränsats till bolagsstyrelserna och VD för Solna Vatten AB och Råsunda Förstads AB.

2.2 Revisionskriterier

I granskningen har revisionskriterierna utgjorts av:

- Kommunallagen 6 kap. 6 §. Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.
- Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Kommuner ska bidra till att samhällets samlade brottsförebyggande arbete bedrivs på ett effektivt sätt.
- COSO:s (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) ramverk för intern styrning och kontroll, 2013

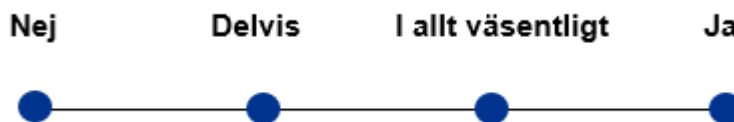
- Tillämpbara interna rutiner och riktlinjer

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Dokumentstudier av ägardirektiv, bolagsordningar, verksamhetsplaner, interna riktlinjer och rutiner
- Intervjuer har genomförts med ordförande för Solna Vatten AB, ordförande för Råsunda Förstads AB, vd för Solna Vatten AB tillika Råsunda Förstads AB.

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer.

3 Inledning

Råsunda Förstads AB (hädanefter *bolaget*) har enligt ägardirektivet³ till uppgift att äga och förvalta fastigheter huvudsakligen för uthyrning till kommunala verksamheter eller verksamhet med anknytning till kommunala ändamål.

Solna Vatten AB (hädanefter *bolaget*) har, enligt bolagsordningen⁴, som ändamål att driva allmän vatten- och avloppsanläggning i Solna kommun samt därmed sammanhängande verksamhet.

Bolagens verksamhet regleras, utöver av lag och av bolagsordningen, av direktiv utfärdade av kommunfullmäktige som sedan fastställts av bolagsstämman. Bägge bolagen har samma vd. I Råsunda Förstads AB finns ingen anställd personal medan Solna Vatten AB har åtta anställda. För respektive bolag finns en styrelse som utsetts av kommunfullmäktige i Solna stad. Ekonomi och upphandling å bolagens vägnar hanteras sedan 20250101 av två funktioner som är anställda inom tekniska förvaltningen respektive stadsledningsförvaltningen.

Givet de organisatoriska förutsättningarna omfattar och avser rapporten båda bolagen.

4 Resultat av granskningen

4.1 Organisation och styrning

4.1.1 Organisation

Båda bolagen saknar funktioner med uttalat ansvar för frågor kopplade till välfärdsbrottslighet. Inom Solna Vatten AB har en driftingenjör nyligen anställts med avseende på att stärka kontrollen av att avtalade tjänster utförs med tillräcklig kvalitet, enligt vad som anges i intervjuer. Detta ses av intervjuade som en viktig förstärkning för bolagets möjligheter att arbeta mer uttalat med leverantörskontroller i syfte att både motverka oegentligheter och förbättra kvalitet på avtalade tjänster.

Under 2025 avser staden att ansluta sig till Rättvist byggande⁵ vilket de intervjuade anser kommer att förbättra bolagens strategiska arbete med att förebygga välfärdsbrottslighet.

4.1.2 Styrande dokument

Bolagen saknar bolagsspecifika styrande dokument där välfärdsbrottslighet adresseras. Detta gäller såväl ägardirektiv, bolagsordning som verksamhetsplaner. Ägardirektivet reglerar dock att bolagen omfattas av stadens styrande dokument. Följande dokument med bäring på granskningens tema, som fastställts av ägaren, omfattar även bolagen:

³ Kommunfullmäktige 2024-03-25

⁴ Ej daterad

⁵ En branschorganisation som arbetar för att främja "en byggbransch fri från arbetslivskriminalitet". Källa: rattvistbyggande.se

Riktlinje för arbetet mot välfärdsbrottslighet

Då granskningen genomfördes hade staden nyligen påbörjat ett organiserat arbete mot välfärdsbrottslighet. Som en första aktivitet har en riktlinje⁶ för arbetet tagits fram, vilken beslutades under tiden då granskningen pågick. Av dokumentet framgår att bolagen ska anta riktlinjen i de delar den är tillämplig.

Riktlinjen beskriver prioriterade insatser på en övergripande nivå och betonar att det är var och ens ansvar att "bidra till arbetet inom sina verksamheter, genom att förebygga, upptäcka och åtgärda brott och andra oegentligheter som sker inom ramen för stadens verksamheter". Riktlinjen innehåller även en definition av begreppet välfärdsbrottslighet samt fastställer ansvar och former för uppföljning av arbetet.

Verksamhetsplan och budget 2024

Av de fyra övergripande mål som framgår av Solna stads verksamhetsplan och budget 2024 med inriktning 2025–2026⁷ har ingen direkt bäring på det förebyggande arbetet mot välfärdsbrottslighet och oegentligheter. Bland de indikatorer som fastställts för att de övergripande målen finns ett antal indikatorer som avser ekonomisk hållbarhet samt trygghet och säkerhet. I enlighet med angivet i rapportavsnitt 3.1.1 *Organisation* återfinns emellertid aktiviteten "Säkerställa verksamhet och ekonomi", där en av punkterna som ligger under aktiviteten är att "Initiera ett förvaltningsövergripande arbete för att motverka välfärdsbrott genom kompetensutveckling och utveckling av arbetssätt."

Säkerhetspolicy

Solna stads säkerhetspolicy⁸ har till syfte att styra säkerhet och skydd inom stadens verksamhets- och personskydd, utrymningssäkerhet, skydd mot brott samt skadegörelser. Underlaget är således i huvudsak aktuellt inom ramen för stadens arbete kring den fysiska säkerheten.

Trygghetspolicy

Kommunfullmäktige har beslutat om en trygghetspolicy⁹ som redogör för stadens organisation och arbetssätt kopplat till trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. Här framgår att koncernen i sin helhet ansvarar för att aktivt delta i det förebyggande arbetet mot oegentligheter. Detta bland annat genom upphandlingsprocesser, ansökningsförfaranden samt fakturagranskning. Strategin omfattar vidare en skrivning om välfärdsbrottslighetens negativa inverkan på samhället.

Strategin förtydligar att trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete innefattar såväl förebyggande insatser, riktade insatser som insatser med fokus på den fysiska miljön. Trygghetsstrategin tydliggör inte arbete mot välfärdsbrottslighet eller andra oegentligheter, tvärtom vad som anges av den nyantagna riktlinjen.

Konkurrensutsättningspolicy

⁶ DATERAS HÄR

⁷ Daterad 2023-11-13

⁸ Beslutad av kommunstyrelsen 2023-12-18

⁹ Beslutad av kommunfullmäktige 2008-03-31

2025-01-23

Stadens konkurrensutsättningspolicy¹⁰ redogör för det strategiska arbetet och i förlängningen för det dagliga arbetet med upphandling och inköp. Av underlaget framgår att de krav som ställs vid konkurrensutsättning ska vara uppföljningsbara och bidra till att stadens och nämndernas respektive mål uppfylls. Utifrån ställda krav ska leveranser och leverantörer löpande följas upp och utvärderas för att säkerställa god kvalitet, prestation och pris.

Underlaget anger vidare att respektive nämnd ansvarar för sina egna specifika upphandlingar och inköp. Kommunstyrelsen ansvarar genom stadsledningsförvaltningen för att samordna och följa upp nämndernas arbete med konkurrensutsättning.

Riktlinje för representation, gåvor, sponsring och mot mutor

Av stadens riktlinje för representation, gåvor, sponsring och mot mutor¹¹ framgår att anställda och förtroendevalda ska agera på ett sätt som förhindrar misstankar om att de påverkas av ovidkommande hänsyn eller intressen i sitt arbete. Detta inkluderar att undvika att ta emot otillbörliga gåvor eller förmåner från företag eller privatpersoner. Det är olagligt för anställda, uppdragstagare och förtroendevalda att ta emot eller begära mutor.

Vidare specificeras att anställda, uppdragstagare och förtroendevalda ska göra en självständig bedömning av erbjudanden från utomstående, med hänsyn till varför erbjudandet ges, dess koppling till tjänsteutövningen, värdet av förmånen och hur allmänheten kan uppfatta erbjudandet. Förmån som kan misstänkas påverka tjänsteutövningen ska betraktas som otillbörlig, och stadens representanter bör generellt avstå från att ta emot gåvor och förmåner för att undvika gränsdragningsproblematik. Riktlinjen anger även att gåvor från externa parter till stadens anställda och förtroendevalda inte ska tas emot, med undantag för gåvor av ringa värde i samband med särskilda tillfällen.

Anvisning mot mutor

Anvisningen¹² redovisar tre typer av mutbrott – tagande, givande och handel med inflytande innebär att ta emot, godta ett löfte om eller begära en otillbörlig förmån för att påverka någon annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling. Anvisningen redovisar för vanliga situationer där risk för muta finns, rutiner för när mutbrott misstänks eller upptäcks.

Den dokumentation med relevans för granskningen som vi tagit del av rör konkreta riktlinjer för inköp och avtal. Dessa redovisas i rapportavsnitt 4.4 *Rutiner, riktlinjer och kontrollaktiviteter*.

4.1.3 Bedömning

Vår bedömning är bolagen delvis har en definierad strategi samt ett aktivt ledarskap och kommunikation avseende välfärdsbedrägerier.

¹⁰ Beslutad av kommunfullmäktige 2014-04-14

¹¹ Beslutad av kommunfullmäktige 2019-10-14, §154

¹² Beslutad av förvaltningschef, stadsdirektörens kansli 2020-06-15

Vi bedömer att bolagen saknar ändamålsenlig organisation och styrning för arbetet mot välfärdsbedrägerier och andra oegentligheter.

Vi konstaterar att ägaren tagit fram policys och strategier för bland annat säkerhet, trygghet och konkurrensutsättning, vilket utgör delaspekter av välfärdsbrottslighet, och som omfattar bolagen.

Den nyligen antagna riktlinjen mot välfärdsbrottslighet ger uttalad inriktning för det förebyggande arbetet mot välfärdsbrottslighet och utgör grund för bolagens fortsatta arbete. Då riktlinjen ska implementeras i tillämpliga delar inom bolagen bedömer vi att bolagsstyrelserna behöver beakta riktlinjen och ta ställning till vilka delar detta avser. I nästa steg behöver styrelserna tillse att riktlinjen implementeras i bolagen.

Genom att bolagen gjort en resursförstärkning i syfte att utöka kontrollarbetet anser vi att åtgärder vidtagits för att skapa en mer systematisk kontrollfunktion. Detta initiativ är viktigt för det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Men om en resursförstärkning gjorts i syfte att stärka kontroller konstaterar vi att dessa funktioner inte har ett uttalat ansvar för välfärdsbrottslighet.

4.2 Riskanalys och intern kontroll

Enligt intervjuer genomförs riskanalys på så vis att bolagen utgår från den kommungemensamma risk- och sårbarhetsanalysen och anpassar den till risker som är aktuella för respektive bolag.

För 2024 har bägge bolag samma riskanalys och internkontrollplan. Här framgår att bolagen beaktat en risk med bäring på granskningens tema; "Korruption genom otillbörligt utnyttjande av den offentliga positionen för att uppnå privata fördelar". Som kontrollmoment anges att "All personal inom förvaltningen utbildas i vad som gäller vid mutor, jäv och oegentligheter".

Anställandet av den driftenjör som utför utökade kvalitetskontroller åt bolagen uppges ha möjliggjort att fler risker kan lyftas in i riskanalysen för 2025.

4.2.1 Bedömning

Vi bedömer att bolagsstyrelserna inte säkerställt att en riskanalys med inriktning på välfärdsbedrägerier har genomförts.

Vi konstaterar att styrelserna fastställt ett kontrollmoment som tangerar granskningens tema. Dock anser vi att kontrollen i första hand är riktad mot att förebygga att anställda är inblandade i oegentligheter, snarare än att vara ett kontrollmoment som avser externa leverantörer.

4.3 Rutiner, riktlinjer och kontrollaktiviteter

I enlighet med granskningens avgränsning fokuserar detta kapitel på rutiner och kontroller för att minska risker för oegentligheter hos privata utförare och leverantörer. Rapportavsnittet inleds med en redovisning av styrande dokument som rör kontrollaktiviteter av leverantörer. Efter det följer en redovisning av kontroller avseende upphandling och avtal.

2025-01-23

4.3.1.1 Styrande dokument

Som grund för kontroll inför och under pågående avtal används Riktlinjer för upphandling¹³. Dokumentet anger att seriositetsprövning ska göras inför avtal i syfte att granska leverantörens ekonomiska ställning. Under löpande avtal ska fakturor kontrolleras mot beställning, leverantörens prestation och gällande avtal.

Då upphandling 2024 skedde genom tekniska förvaltningens upphandlingsavdelning speglar vi här den kontrollprocessen den struktur som tillämpades av avdelningen vid tid för granskning. Denna process uppges muntligen linjera med processer som tillämpas av stadens centrala upphandlingsfunktion. Härvid har vi tagit del av ett antal underlag med bäring på upphandlings- och inköpsprocessen. Överordnade dokument är strategi för upphandling och inköp¹⁴ samt den underliggande riktlinjen för upphandling och inköp¹⁵. Bägge dokumenten reglerar området och belyser aspekter att beakta, så som miljöhänsyn och samordning, i samband med upphandling och inköp. Vidare finns ett antal olika mallar för olika moment avseende upphandling och avtalsförvaltning.

Inför upphandling ska leverantörer, enligt dokumentationen, kontrolleras enligt de obligatoriska uteslutningsgrunderna (exempelvis att leverantören inte gjort sig skyldig till organiserad brottslighet eller penningtvätt) samt att leverantören har tillräcklig ekonomisk kapacitet och stabila ägarförhållanden. Dokumentationen omfattar inga kontrollmoment med uttalad fokus på att stävja oegentligheter.

Genomförda upphandlingar ska följas upp och dokumenteras enligt en uppföljningsplan där ansvarig funktion per kontrollmoment redovisas. Vi kan av styrande dokument se att leveranser och fakturor ska kontrolleras i syfte att säkerställa att dessa är korrekta i förhållande till avtal. Egenkontroll sker genom stickprov inom ramen för kommunstyrelsens internkontrollplan där två kontrollmoment med bäring på upphandling och avtal fastställts:

Risk	Kontrollmoment
Bristande avtalsuppföljning	Efterlevnad följs upp av hur rutin för avtalsuppföljning efterlevs?
Utbetalning görs till fel mottagare, bluffakturor betalas.	Kontroll av stadens samtliga utbetalningar har skett till rätt mottagare.

Tabellen visar risker och kontrollmoment med bäring på granskningens tema som fastställts av kommunstyrelsen.

¹³ Kommunstyrelsen, 2014-03-17

¹⁴ Daterad 2021-xx-xx

¹⁵ Daterad 2014-03-17

4.3.2 Kontroller avseende upphandling och avtal

Enligt muntliga uppgifter har bolagen ett fåtal avtalade leverantörer. Upphandling, ekonomi och avtalshantering utförs av relevanta funktioner som tillhör tekniska förvaltningen där två dedikerade controllers hanterar bolagens avtal.

Under pågående avtal granskas samtliga fakturor enskilt så att fakturan motsvarar utförd tjänst. Inkommen faktura mottagningsattesteras av en person och beslutsattesteras av en annan. Därtill görs kvalitativa kontroller av leverantörer och utförda tjänster, vilket enligt intervjuer, ingår i arbetsuppgifterna för bolagens ingenjörer. Kontrollerna genomförs på så vis att anställda gör tillsyn vid platser där leverantörer utför arbete för en empirisk inspektion av att arbetet dels utförs, dels med rätt kvalitet. Tillsammans med att bolagen kan motta synpunkter från allmänheten om avvikelser och brister kopplade till leverantörstjänster ger tillsynskontrollerna en god kontroll av leverantören, enligt intervjuer.

Om en leverantör uppvisar återkommande brister eller inte levererar enligt avtal rödflaggas avtalet varpå det följs upp ännu mer ingående av berörd avtalsägare och avtalscontroller. Vid sådana tillfällen planeras driftsmöten med leverantören och frekvensen på tillsynsbesök höjs.

De intervjuade refererar till ett visst avtal där leverantören gjorde återkommande överfaktureringar varpå utökade kontroller sattes in. Enligt de intervjuade finns inga dokumenterade rutiner eller riktlinjer som förtydligar vilka signaler eller situationer som kräver utökade kontroller, eller hur dessa ska genomföras. I det specifika fallet uppges att det fanns en känsla av att fakturorna inte var korrekta varpå jurist involverades och flera uppföljande möten genomfördes med leverantören. Som resultat ska leverantören ge viss ekonomisk kompensation till bolaget.

Tidigare avsaknad av en kompetens som kan utföra platsbaserade leveranskontroller tillsammans med otillräckliga personella resurser framförs i intervjuer fortfarande begränsa möjligheten att utföra kontroller på plats. Enligt de intervjuade är sådana kontroller de effektivaste för att säkerställa leveransen. Resultat från platskontroller stäms av månadsvis med avtalscontroller för att granska utförd tjänst i förhållande till inkommen faktura.

Det uppfattas vara ovanligt med systematiska oegentligheter. Avvikelse tros primärt bero på att leverantören till exempel saknar tillräcklig kapacitet att utföra avtalad tjänst. I ovan nämnda fall spekuleras kring att leverantören insåg att bolaget inte genomförde några platsbaserade kontroller och nyttjade utrymmet till att överfakturera.

4.3.3 Bedömning

Vi bedömer att bolagen delvis har ändamålsenliga kontroller för att förebygga och upptäcka välfärdsbedrägerier och oegentligheter.

För avtalade leverantörer finns systematiska kontroller som utgörs av både kvalitativa bedömningar av utförd tjänst, samt administrativa kontroller i syfte att förhindra felaktiga utbetalningar. Bristande leveranser och överbetalningar är två aspekter av välfärdsbrottslighet där kvalitativa kontroller är en effektiv åtgärd.

2025-01-23

Den redovisade processen är effektiv, men för att minska risken för personberoende anser vi att processen ska formaliseras och att dokumentation från platskontroller och uppföljningsmöten med leverantörer ska utgå från strukturerade dokumentationspunkter.

Vi bedömer att bolagsstyrelserna bör beakta hur kontroller inför upphandling kan göras mer aktivt avseende på att kartlägga risker för oegentligheter hos presumtiva leverantörer. Bolagsstyrelserna behöver även beakta huruvida det finns personella resurser som motsvarar en tillräcklig kontrollfunktion.

4.3.4 Rutiner vid misstankar om välfärdsbedrägerier och oegentligheter

Vi har inte tagit del av några rutiner som redogör för hur misstankar om välfärdsbedrägerier ska hanteras. Varken sett till vad som ska betraktas som en misstänkt situation eller vilka åtgärder som ska vidtas vid en sådan. Muntligen beskrivs att det i Solna Vatten AB förekommit sådana situationer och att dessa då eskalerats till stadsjurist samt utmynnat i ombudsmöten med aktuell leverantör. Hanteringen uppfattas inte ha följt någon strukturerad process.

4.3.5 Bedömning

Vi bedömer att bolagen inte har rutiner för åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbedrägerier och andra oegentligheter.

Sådana rutiner kan utgöra stöd för vilka avvikelser som bör analyseras närmare, vilka funktioner som ska involveras samt vilken funktion som i slutänden ansvarar för att upprätta en polisanmälan. Därvid bedömer vi att bolagsstyrelserna bör tillse att sådana rutiner upprättas.

4.4 Samverkan

Enligt intervjuer ingår representanter för bolagen i olika forum som främst baseras på branschkoppling eller den enskildas funktion, exempelvis Rättvist byggande som vi beskrev i rapportavsnitt 4.1.1 (*Organisation*). Välfärdsbedrägerier diskuteras inom merparten av dessa konstellationer, dock finns inget specifikt forum med avseende på välfärdsbrottslighet som bolagen ingår i.

Solna stad har löpande samverkan med polisen utifrån lokala förutsättningar kopplade till geografiskt betingad gängkriminalitet. Bägge bolagen har möjlighet att ta del av samverkan genom ägaren. Inom ramen för den samverkan beskrivs att de anställda tagit del av kompetenshöjande utbildningsinsatser rörande just välfärdsbrottslighet.

4.4.1 Bedömning

Vi bedömer att det i allt väsentligt sker samverkan och erfarenhetsutbyte inom båda bolag.

Enligt vår uppfattning bidrar samverkan till erfarenhetsbyggande och lärande. Likaledes är utbildning ett effektivt sätt att medvetandegöra problematiken och skapa förståelse för vilka riskytor som finns inom bolagen.

Solna Vatten AB/Råsunda Förstads AB
Granskning av stadens arbete mot välfärdsbedrägerier

2025-01-23

Då bolagen verkar inom branscher med uttalad riskbild för välfärdsbrottslighet anser vi att utbildning med specifikt avseende på välfärdsbrottslighet bör ges till samtliga anställda och förtroendevalda.

5 Samlad bedömning och rekommendationer

Syftet med granskningen har varit att bedöma om Råsunda Förstads AB:s och Solna Vatten AB:s förebyggande arbete i form av styrning, intern kontroll och uppföljningar, är tillräckligt för att motverka välfärdsbedrägerier och andra former av oegentligheter.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att bolagens förebyggande arbete endast delvis är tillräckligt för att motverka välfärdsbedrägerier och andra former av oegentligheter.

Granskningen har visat att bolagen saknar ett sammanhållet och uttalat arbete mot välfärdsbrottslighet. Vi konstaterar att det i nuläget finns arbetssätt och processer som syftar till att stävja oegentligheter, men dessa genomförs primärt inte med avseende på att förebygga välfärdsbrottslighet.

Vi kan konstatera att bolagen under senaste åren gjort insatser för att förstärka uppföljning och kontroll av externa leverantörer. De vidtagna åtgärderna och befintliga kontrollprocesser som rör avtals- och leverantörsuppföljningar är effektiva i syfte att förebygga välfärdsbrottslighet, även om det, enligt vår uppfattning, inte varit ett uttalat syfte.

Då granskningen genomfördes hade ett grundläggande styrdokument för arbetet mot välfärdsbrottslighet antagits av staden. Dokumentet anger ansvar och inriktning för det fortsatta arbetet, vilket utgör grunden för att kunna fortsätta upprätta strukturkapital och processer med tydligt fokus på förebyggande insatser mot välfärdsbrottslighet. Då dokumentet anges gälla bolagen i tillämpliga delar anser vi att bolagsstyrelserna behöver ta ställning till vilka delar detta avser.

Vi ser även behov av att etablera en mer aktiv kultur och kommunikation för att skapa medvetenhet och kunskap rörande denna problematik.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi bolagsstyrelserna i Råsunda Förstads AB och Solna Vatten AB:

- Säkerställa att den nya riktlinjen mot välfärdsbrottslighet implementeras
- Beakta hur en tillräcklig och ändamålsenlig organisation och ett aktivt ledarskap kan etableras i syfte att skapa en kultur av riskmedvetenhet
- Genomföra en riskanalys med avseende på välfärdsbedrägerier och oegentligheter
- Dokumentera processen för uppföljning av leverantörer
- Fastställa rutiner för hur misstankar om välfärdsbrottslighet ska hanteras
- Vidareutveckla strukturer för intern och extern samverkan inom området
- Tillhandahålla utbildning specifikt avseende välfärdsbrottslighet för både anställda och förtroendevalda

Solna Vatten AB/Råsunda Förstads AB
Granskning av stadens arbete mot välfärdsbedrägerier

2025-01-23

Datum som ovan

KPMG AB

Helena Hansson
*Certifierad kommunal yrkesrevisor,
specialist*

Sofie Ernerudh
Verksamhetsrevisor

Nadia Ismael
Verksamhetsrevisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.